

Teppo Kosonen

OHJAAJIEN KOKEMUKSIA YHTEISEN
TEKEMISEN JÄRJESTÄMISESTÄ
ERITYISEN HUOLENPIDON
LASTENSUOJELUYKSIKÖSSÄ

”Tässä lapsi saa olla lapsi ja se pystyy olemaan
lapsi”

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2024

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Teppo Kosonen
Työn nimi	Ohjaajien kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä erityisen huolenpidon lastensuojeluyksikössä. ”Tässä lapsi saa olla lapsi ja se pystyy olemaan lapsi”
Toimeksiantaja	Ehot Oy
Vuosi	2024
Sivut	40 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja	Hanne Salovaara-Pitkänen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia ohjaajien kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä erityisen huolenpidon lastensuojeluyksikössä. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Ehot Oy Pitkäjärvi Mikkelistä. Pitkäjärven yksikkö on 6-paikkainen erityisen huolenpidon lastensuojeluyksikkö. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluilla ja haastatteluihin osallistui kuusi vakituista työntekijää. Haastattelut suoritettiin kesällä 2024, jolloin yhteistä tekemistä järjestetään jokaisena päivänä. Tällöin vastauksista saadaan täsmällisempiä, kuin lomai-
aikojen ulkopuolella, jolloin yhteistä tekemistä järjestetään ainoastaan viikonloppuisin. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset käsittelivät ohjaajien kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä sekä erityisen huolenpidon ympäristön vaikutuksia yhteisen tekemisen järjestämiseen.

Tuloksista selvisi, että ohjaajilla oli pääosin positiivisia kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä. Järjestäminen kuitenkin tuotti haasteellisuutta, jos tekeminen piti suunnitella yllättäen ja nopealla aikataululla. Vaikeuksia tuotti myös lasten mahdollinen negaatio. Ohjaajat kertoivat kehittämiskohteiksi kolme pääteemaa. Vastauksista nousi esiin suunnitelmallisuus. Osa ohjaajista toivoi kalenterimaista suunnittelua ja teemoittamista. Yhteisen tekemisen osalta toivottiin myös pedagogisempaa näkemystä sekä tavoitteellisempaa toimintaa. Tällä hetkellä on määritelty ainoastaan tekemisen kesto. Osa ohjaajista myös kehittäisi yhteisen tekemisen järjestämistä ohjaajille helpommin lähestyttävämmäksi.

Erityisen huolenpidon eli suljetun ympäristön nähtiin vaikuttavan jossain määrin yhteisen tekemisen järjestämiseen. Lapsilla on liikkumisvapauden rajoitus, joten yksikön ulkopuolella tapahtuva toiminta on vähäistä. Muuten suljetulla ympäristöllä nähtiin positiivisia vaikutuksia yhteisen tekemisen järjestämisen suhteen. Ohjaajat kertoivat lasten osallistuvan toimintaan hyvin, koska lapsilla ei ole puhelimia tai pelikonsoleita. Ärsykkeet ovat vähissä ja tekeminen on melko pelkistettyä, joten lapset osallistuvat hyvin päiväohjelmaan.

Tulosten avulla on tarkoitus tuottaa työyhteisötilaajalle tietoa ohjaajien kokemuksista, jolla on mahdollista kehittää yhteisen tekemisen järjestämistä.

Asiasanat: lastensuojelu, erityinen huolenpito, ohjaaja, lastensuojeluyksikkö

Degree title	Bachelor of Humanities
Author	Teppo Kosonen
Thesis title	The instructors' experiences in organizing shared activities in a special care child protection unit. "Here a child is allowed to be a child and is able to be a child."
Commissioned by	Ehot Limited
Time	2024
Pages	40 pages, 2 pages of appendices
Supervisor	Hanne Salovaara-Pitkänen

ABSTRACT

The goal of this thesis is to examine the experiences of instructors in organizing shared activities in a special care child protection unit. The thesis was commissioned by Ehot Limited Pitkäjärvi located in City of Mikkeli. The Pitkäjärvi unit is a six-place special care child protection unit specializing in intensive care. The study is qualitative, employing theme-based interviews conducted with six permanent employees. The interviews were carried out in the summer of 2024, during which shared activities are organized daily. This timing ensured more precise responses compared to periods outside holidays, during which shared activities are only organized on weekends.

The research questions of the thesis on the instructors' experiences in organizing shared activities and the impact of the special care environment on these activities.

The results revealed that instructors' generally had positive experiences with organizing shared activities. However, challenges arose when activities had to be planned unexpectedly or within a tight timeframe. Additional difficulties were posed by the children's potential negative attitudes. The instructors identified three main themes for development. Planning emerged as a key aspect with some instructors' expressing a desire for a calendar-based system and thematic planning. Additionally, there was a call for a more pedagogical perspective and goal-oriented approach to shared activities as the current structure only specifies the duration of the activity. Some instructors' also suggested making the process of organizing shared activities more accessible for staff.

The special care environment, characterized as a closed setting, was seen to have some influence on organizing shared activities. The children's freedom of movement is restricted, limiting activities outside the unit. Nonetheless, the closed environment was perceived to have positive effects on organizing shared activities. Instructors' reported that the children's participate well in activities since they do not have access to phones or gaming consoles. With fewer external stimuli and simpler activities children were more engaged in the daily program.

The findings aim to provide the commissioning work community with insights into instructors' experiences, enabling the development of shared activity organization.

Keywords: child protection, special care, instructor, child protection unit

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LASTENSUOJELU JA SIJAISHUOLTO	7
2.1	Lastensuojelulaki	7
2.2	Eriytinen huolenpito	9
2.3	Eriyisen huolenpidon asiakkaiden taustat ja lähtökohdat.....	12
2.4	Aiempi tutkimustieto.....	13
2.5	Ehot Oy Pitkäjärvi – Eriyisen huolenpidon yksikkö.....	14
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
3.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko.....	14
3.2	Tutkimuskysymykset	15
3.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	15
3.4	Aineistonkeruuprosessi	17
3.5	Aineisto ja analyysi	18
4	TULOKSET	18
4.1	Ohjaajien kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä	18
4.1.1	Aikuisen rooli yhteisessä tekemisessä	23
4.1.2	Ohjaajien näkemyksiä yhteisen tekemisen vaikutuksista yksikön yhteisöllisyyteen.....	24
4.1.3	Ohjaajien näkemyksiä yhteisen tekemisen kehittämiseen.....	26
4.2	Eriytinen huolenpito ympäristönä yhteisessä tekemisessä.....	28
5	YHTEENVETO.....	31
5.1	Johtopäätökset ja pohdinta	31
5.2	Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus	34
5.3	Jatkotutkimusaiheet.....	35
	LÄHTEET	36

LIITTEET

LIITE 1. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Lastensuojeluyksiköt ovat tärkeässä asemassa tarjotessaan turvallisen ja huolenpitoa sisältävän ympäristön lapsille, jotka tarvitsevat erityistä tukea ja huolenpitoa elämäänsä. Vuorovaikutteisen osallistumisen ja yhteisen tekemisen merkitys lasten hyvinvoinnin edistämiseksi on merkittävä. Lapselle tulee tarjota mahdollisuuksia kokea onnistumisia ja rakentaa myönteistä käsitystä itsestä sekä omista kyvyistään (Saastamoinen 2010, 3). Ohjaajilla on tärkeä tehtävä päivittäisessä työssä erityisen huolenpidon lastensuojeluyksikössä luomalla mahdollisuuksia yhteiselle toiminnalle ja näin edistää lapsen sosiaalista, emotionaalista ja fyysistä kehitystä. Kekoni (2008, 65) toteaa, että erityisen huolenpidon tyyppisissä suljetuissa yksiköissä yhteisöllisyys ja ryhmädynamiikka tulee painottuneemmin esille, kuin avoimemmissa lastensuojeluyksiköissä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on syventyä ohjaajien näkökulmaan ja ymmärtää millaisia kokemuksia heillä on yhteisen tekemisen järjestämisestä ja suunnittelusta. Opinnäytetyössäni teen kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen ohjaajien kokemuksista. Tutkimuksen avulla pyritään saavuttamaan ymmärrys siitä, miten yhteinen tekeminen konkreettisesti toteutuu käytännössä ja millaisia vaikutuksia sillä on ohjaajien sekä lasten arkeen. Ehot Oy on opinnäytetyöni työelämäkumppanini ja kohdeorganisaatio. Tutkimuksen tarve on noussut esille työyhteisöstä sekä omista kokemuksistani. Aihetta ei ole aiemmin tutkittu yrityksessä, joten tutkimus tuottaa yksikölle uutta tietoa.

Yhteistä tekemistä järjestetään kouluaikoina viikonloppuisin sekä loma-aikoina joka päivä, ja se on kestoltaan noin 40 minuuttia. Yhteinen tekeminen alkaa päiväohjelman mukaisesti klo 15:00. Toiminta on lähtökohtaisesti aikuislähtöistä eli vuorossa olevista ohjaajista joku suunnittelee ja ohjaa yhteisen tekemisen. Toiminnalle ei ole varsinaista ohjeistusta, joten vuorossa oleva aikuinen päättää toiminnon. Tämä voi joskus tulla eteen lyhyellä varoitusajalla ja tuottaa haastavuutta. Olen ollut kahtena kesänä osallistumassa ja järjestämässä erilaisia yhteisiä tekemisiä ja omien havaintojen vuoksi nousi kiinnostus tutkia muiden ohjaajien kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä. Yhteinen tekeminen voi sisältää tietovisoja, toiminnallista tekemistä tai seurapelejä. Toiminnalla pyritään tukemaan lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, tuomaan sisältöä arkeen

sekä voimistamaan lapsen kykyä olla yhteisissä tiloissa oman huoneen sijasta.

2 LASTENSUOJELU JA SIJAISHUOLTO

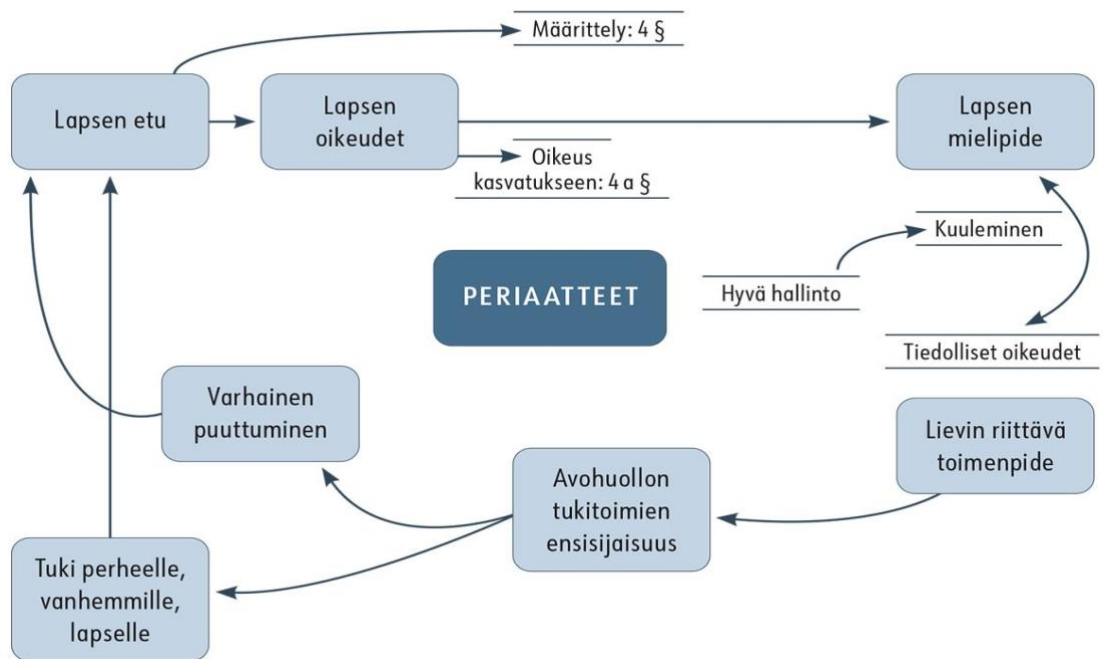
2.1 Lastensuojelulaki

Jokaisella lapsella on lain mukaan oikeus turvallisiin kasvuolosuhteisiin sekä vakaaseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lapsella on myös oikeus saada erityistä suojelua. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1. §.) Lastensuojelun 3 pykälän 1 momentin mukaan lastensuojelun palveluita voidaan antaa niin lapselle yksin kuin lapsen huoltajille tai vanhemmille. Tämä sisältää myös asiakassuunnitelman tekemisen sekä avohuollon tukitoimien järjestämisen. Rätty (2023, 4) toteaa, että lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun sisältyy myös avohuollon tukitoimien järjestäminen, sijoittaminen kiireellisesti, huostaanottaminen, sijaishuollon sekä jälkihuollon järjestäminen.

Lastensuojelun tehtävänä on olla hyödyksi lapsen suotuisalle kehitykselle ja hyvinvoinnille, eivätkä nämä toimet saa koskaan vahingoittaa lapsen kehitystä. Lastensuojelun tehtävä on olla tukena vanhemmille, huoltajille ja muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Lastensuojelun tehtävänä on pyrkiä ehkäisemään ja puuttumaan ajoissa lapsen ja perheen haasteisiin. Lastensuojelun tarpeen arvioimisessa ja sen toteuttamisessa tärkeintä on huomioida lapsen hyvinvointi ja etu. Kun arvioidaan lapsen etua, tulee ensisijaisesti kiinnittää huomio siihen, kuinka erilaiset toimenpidevaihtoehdot ja päätökset varmistavat lapselle seuraavat asiat. (Rätty 2023, 10).

Lapselle täytyy turvata tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet. Lapsella pitää olla mahdollisuus saada ymmärrystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukainen valvonta ja huolenpito. Lapselle pitää myös mahdollistaa taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Kasvuympäristön tulee olla turvallinen ja sisältää ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden. Lasta tulee tukea itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen sekä mahdollistaa osallistuminen ja vaikuttaminen lapsen omiin asioihin. Kaikessa toiminnassa tulee huomioida lapsen kielellinen, kulttuurillinen sekä uskonnollinen tausta. Lastensuojelun toimien tulee noudattaa hienovaraista lähestymistapaa ja hyödyntää ensisijaisesti

avohuollon tukitoimiin, ellei lapsen etu edellytä toisin. Sijaishuolto tulee järjestää välittömästi, kun lapsen etu sitä vaatii. (Lastensuojelulaki 4. §.) Rätty (2023, 10) mainitsee, että lastensuojelutyötä tulee tehdä yhteistyössä perheen ja lapsen kanssa huomioiden lastensuojelun keskeiset periaatteet, joita ovat lapsen etu ja oikeudet, lapsen mielipide ja kuuleminen, tuki perheelle, vanhemmille ja lapselle sekä varhainen puuttuminen ja avohuollon tukitoimien ensisijaisuus. (kuva 1).

Kuva 1. Lapsen etu ja lastensuojelun keskeiset periaatteet (Rätty 2023)

Tässä laissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta (Lastensuojelulaki 6. § mom. 1). Sosiaalityöntekijän arvioinnin perusteella lastensuojeluasiakkuus voidaan aloittaa, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat eivätkä turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Asiakkuus voidaan aloittaa myös tilanteissa, joissa lapsi omalla toiminnalla vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai lapsi tarvitsee lastensuojelun mukaisia palveluita tai tukitoimia. Lastensuojelun asiakkuus käynnistyy lisäksi tilanteissa, joissa toimenpiteet aloitetaan kiireellisesti lapsen terveyden ja kehityksen suojelemiseksi asian vireille tulon seurauksena tai kun lapsi tai hänen perheensä saa tässä säännöksessä mainittuja palveluita tai tukea ennen palveluntarpeen arviointia. (Rätty 2023, 282.) Asiakkuus voidaan aloittaa myös, kun lastensuojeluasia tulee vireille, ja sen seurauksena ryhdytään kiireellisiin toimiin tai tarjotaan lapselle tai perheelle

lastensuojelulain mukaisia palveluita tai muunlaista tukea ennen kuin palveluntarpeen arviointi on valmistunut (Räty 2023, 283).

Lastensuojelulaki määrää, että hyvinvointialueen on otettava lapsi huostaan ja toteuttaa lapselle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Lapsi tulee ottaa myös huostaan tilanteissa, joissa lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellä. Edellä mainittuihin toimiin voidaan alkaa ainoastaan, jos avohuollon tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka toimet ovat näyttäytyneet riittämättöminä. (Lastensuojelulaki 40. §.)

Lapsen sijaishuolto on määritelty huostaan otetun lapsen kiireelliseksi sijoittamiseksi sekä hoidon ja kasvatuksen järjestämiseksi kodin ulkopuolelle (Lastensuojelulaki 49. § mom. 1). Lapsen sijaishuoltoa on mahdollista toteuttaa laitoshuoltona, perhehoitona tai muilla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavoilla (Räty 2023, 582). Saastamoinen (2010, 1) toteaa, että sijaishuollossa tulee huomioida lapsen asema, oikeus laadukkaaseen sosiaaliinhuoltoon sekä hyvään kohteluun. Lisäksi lapsella on oikeus hänen tarpeitaan vastaavaan sijaishuoltopaikkaan. Saastamoinen (2010, 149) mainitsee, että sijaishuollon aikana lapselle voidaan asettaa rajoituksia, jotka ovat lastensuojelulakiin pohjautuen pykälät 62.–65. sekä 66.–71. Räty (2023, 687) täydentää, että lastensuojelulain pykälillä 62.–65. sekä 66.–71. vaikutetaan lapsen koskemattomuuteen, sananvapauteen sekä perusoikeuksiin. Perusoikeuksien rajoittamisen tulee aina perustua lastensuojelulakiin eivätkä ne saa olla kurinpidollisia tai rangaistuksenomaisia.

2.2 Erityinen huolenpito

Erityisen huolenpidon käsite on alkuaan vuodelta 1998 Sijaishuollon pakkotoimiryhmän muistiosta, jossa mietittiin, onko suljetulle hoidolle tarvetta (Wennberg ym. 2023). Erityinen huolenpito on rajoittamiskäytäntö, mutta myös lastensuojelun erityinen hoitokäytäntö, joka tapahtuu suljetussa ja rajoitetussa ympäristössä (Tarvainen & Kekoni 2015, 175). Erityinen huolenpito käsitteenä tarkoittaa lastensuojelun muotoa, jossa lapsista pidetään ”erityisesti huolta” (Kekoni ym. 2008, 11). Tarvaisen ja Kekonin

mukaan (2015, 175) erityinen huolenpito pohjautuu teoriaan ja ihmisoikeudelliseen ajatukseen siitä, että se toteuttaa lapsen oikeuksia, etua sekä vastaa lapsen tarpeita kokonaisvaltaisesti osittain rajoittamalla niitä.

Saastamoinen (2010, 276) toteaa, että erityinen huolenpito on sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa. Tänä aikana lapsen liikkumisvapautta on mahdollista rajoittaa huomioiden lapsen hoidon ja huolenpidon laajuus. Erityisen huolenpidon aikana ulkoilu ja harrastustiloissa käyminen tapahtuu henkilökunnan valvonnassa ja välittömässä läheisyydessä. Erityisen huolenpidon aikana lapsi pidetään hänen hoitonsa vaativalla tavalla laitoksen tiloissa, niin että laitoksen henkilökunta ja lukitut ovet ja ikkunat estävät lapsen vapaan poistumisen. Erityisen huolenpidon avulla on mahdollista pystyä tehokkaasti ja yksilöllisesti auttamaan vahvasti oireilevaa lasta. Lapsen itsetuhoisuuden ja epäsosiaalisuuden katkaisemista ja pysäyttämistä on pidettävä erityisen huolenpidon yhtenä merkittävänä tehtävänä. (Saastamoinen 2010, 277.)

Rädyn (2023, 844) mukaan erityisellä huolenpidolla pyritään luomaan vahva yhteys aikuiseen ja vahvistaa turvallisuuden tunnetta, jolloin lapsi voi paremmin sitoutua hänelle tarjottuun jatkohoitoon. Saastamoinen (2010, 277) lisää, että tällainen luottamuksellinen suhde aikuiseen saattaa muodostua sijaishuollossa ensimmäistä kertaa lapsen elämässä. Erityisessä huolenpidossa ei ole yleisesti ottaen kyse äkillisesti alkaneen kriisin hoitamisesta, vaan haasteet ovat voineet kehittyä ennen jakson alkua (Saastamoinen 2010, 277–278).

Wennberg ym. (2020, 11) täydentävät, että kriisiytyminen voi olla lapselle erittäin haitallista. Erityisen huolenpidon yksikköjä löytyy valtion koulukodeista sekä julkisista että yksityisistä lastensuojelulaitoksista (Wennberg ym. 2023, 7).

Erityisestä huolenpidosta mainitaan lastensuojelulaissa kolmessa eri pykälässä (71. §; 72. § ja 73. §). Lain määritelmän mukaisesti erityinen huolenpito on sijaishuollossa 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa tapahtuvaa erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jolloin lapsen liikkumista voidaan rajoittaa (Lastensuojelulaki 71.

§ mom. 1). Rätty (2023, 844) lisää, että erityisellä huolenpidolla pyritään kokonaisvaltaiseen hoitoon sekä huomioimaan lapsen psyykkisen hoidon tarpeellisuus. Erityinen huolenpito ei voi olla koskaan rangaistuksenomaista.

Lapselle on mahdollista järjestää sijaishuollon ajan erityistä huolenpitoa, mikäli lapsen etu vaatii sitä. Tällainen erityinen huolenpito voi kohdistua esimerkiksi katkaisemaan päihteisiin tai rikoksiin liittyvää kierrettä tai tilanteisiin, joissa lapsen oma toiminta vaarantaa hänen henkeään, kehitystään tai terveyttään. Erityisen huolenpidon tarkoituksena on estää lapsen itsensä vahingoittava toiminta ja tarjota hänelle kokonaisvaltaista huolenpitoa. Edellytyksenä, että lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeet huomioiden muilla keinoilla, eivätkä terveydenhuollon palvelut sovellu tähän. (Lastensuojelulaki 72. § mom. 1.)

Rätty (2023, 844) tarkentaa, että erityisen huolenpidon tarkoituksena on vahvistaa ja parantaa lapsen sitoutumista vastuulliseen ja itsenäiseen omien asioiden hoitamiseen. Erityisen huolenpidon aloituksesta tai jatkosta päätöksen tekee 13 pykälän 2 ja 3 momentissa nimetty virkahenkilö sen jälkeen, kun 13 b §:ssä tarkoitetun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on valmistellut asian. Päätöksen tulee pohjautua erityisen huolenpidon järjestämiseksi laadittuun lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka kattaa kasvatuksellisen, sosiaalityön, psykologisen sekä lääketieteellisen asiantuntemuksen. (Lastensuojelulaki 72. § mom. 2.) Erityistä huolenpitoa on mahdollista järjestää enimmillään 30 vuorokauden ajan. Määräajan laskeminen alkaa erityisen huolenpidon todellisesta aloittamisesta, ei päätöksenteosta. Jakson kesto on mahdollista jatkaa erittäin painavasta syystä enintään 60 vuorokaudella, jolloin jakson kesto voi olla 90 vuorokautta. Erityinen huolenpito tulee lopettaa välittömästi, jos se näyttäytyy tehottomana tavoitteiden suhteen tai kun sen tarvetta ei enää ole. (Lastensuojelulaki 72. § mom. 3.) Erityisen huolenpidon tulee olla lyhytkestoinen pysäytystoimenpide, joka on viimeinen ja pakollinen keino (Wennberg ym. 2023, 7).

Rätty (2023, 851–852) toteaa, että erityistä huolenpitoa voidaan järjestää lastensuojelulaitoksessa, jossa on käytössä erityisen huolenpidon järjestämiseksi hyväksytty kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntijuus. Lain mukaan lastensuojelulaitoksessa pitää

olla toiminnan edellyttämään tehtävään soveltuva ammatillisen tutkinnon omaava henkilökunta ja tilat, jotka ovat olosuhteiltaan asianmukaiset. Laitoksen tiloissa tulee mahdollistaa lapsen koulunkäynti sekä mahdolliset harrastukset. Erityisen huolenpidon ajan yksikön henkilökunta voi estää lasta poistumasta yksiköstä ilman lupaa tai valvontaa. Erityistä huolenpitoa on mahdollista järjestää ainoastaan lastensuojelulaitoksissa. Erityistä huolenpitoa ei siis voi järjestää perhekodissa. (Wennberg ym. 2023, 7.) Erityisen huolenpidon aikana on huolehdittava siitä, että lapselle tehdään tarvittavat lääkärintarkastukset. Erityisen huolenpidon toteuttamista toimenpiteistä ja niiden vaikutuksesta lapseen on pidettävä kirjaa. Erityisen huolenpidon päättyessä tulee tarkistaa lasta koskeva asiakassuunnitelma. (Lastensuojelulaki 73. § mom. 2.)

2.3 Erityisen huolenpidon asiakkaiden taustat ja lähtökohdat

Erityisen huolenpidon asiakkailla on taustalla monesti pitkä lastensuojelun asiakkuus sekä monia sijaishuolto paikkoja. Tyypillisimpiä haasteita erityisen huolenpidon lapsilla ovat päihteidenkäyttö, väkivaltaisuus, itsetuhoisuus, runsaat poissaolot koulusta sekä erilaiset neuropsykiatriset diagnoosit. (Wennberg ym. 2023, 12.) Yleistä on että erityisen huolenpidon asiakkailla on problematiikkaa, jotka ulottuvat monelle osa-alueelle ja joiden runsaus ja samanaikaisuus erottaa erityisen huolenpidon jaksolla olevat lapset muista sijaishuollossa olevista lapsista. (Wennberg ym. 2020, 10.) Taustalla voi olla myös karkailua, joka vaarantaa lapsen kasvua ja kehitystä (Wennberg ym. 2020, 14). Sijoitettavilla lapsilla on taustalla monialaisia mielenterveyden ongelmia ja näiden kirjo on moninainen. Nämä voivat sisältää masentuneisuutta, varastelua, itsetunto-ongelmia, karkailua sekä ilkivaltaa. (Sinkkonen 2015, 151.) Myös koulunkäynnin vaikeudet ja erilaiset väkivaltakokemukset ovat monen taustalla (Heino 2009, 66). Monella lapsella on taustalla merkittäviä muutoksia arjessa. Lapsen perherakenteet, asuinpaikka ja kasvu ympäristö muuttuvat ja nämä vaikuttavat suoranaisesti myös ystävyyssuhteisiin. (Heino 2009, 63.) Sijoitetulla lapsella on myös vähintään yksi kiintymyssuhteen katkos, joka vaikuttaa suoranaisesti lapsen elämään (Sinkkonen 2015, 156).

2.4 Aiempi tutkimustieto

Suomalaisen lastensuojelun sijaishuoltoon liittyvää tutkimustietoa on vähän ja se on sattumanvaraista sekä hajanaista (Pekkarinen 2011, 72; Tiili 2020, 94). Erityisen huolenpidon jaksoille sijoitetuista lapsista ja jaksojen määrästä ei kerätä valtakunnallista tietoa. ITLA sekä THL ovat tutkineet erityisessä huolenpidossa hoidettujen lasten määriä. (Heino 2020, 25.)

Pohjola (2022, 111) selvitti koulukotien kehittämistä ja muutostarpeita osana sosiaali- ja terveystalouden uudistamista. Pohjola havaitsi, että lastensuojelulakiin olisi tarpeellista saada säädös huolenpitotakuusta, jolla voidaan taata, että lapsi saa huolenpitoa hänen akuutin tarpeensa mukaisesti.

Kekoni ym. (2008, 79) puolestaan selvittivät valtion koulukotien erityisen huolenpidon yksikköjä luonnetta, joka ilmeni eristävänä toimenpiteenä, jolla rajattiin vapautta sekä itsemääräämisoikeutta.

Vuonna 2020 julkaistusta Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa tutkittiin lastensuojelun tarpeita ja palveluiden riittävyyttä. Tutkimuksesta selviää, että määrien lisääntyminen johtuu mm. psyykkisten ja sosiaalisten ongelmien kasvusta sekä haasteellisista perhetaustoista. Työryhmä havaitsi, että lastensuojelun resurssit eivät aina riittäneet vastaamaan kasvaneeseen tarpeeseen. Selvityksessä kartoitettiin sijaishuollon henkilökunnan määrää, osaamista ja työn laatua.

Vuonna 2018 julkaistussa selvityksessä yksityisistä lastensuojelun yksiköistä tutkimus perustui laajasti yksiköiden määrään ja rakenteeseen, palveluiden laatuun ja henkilöstöresurssiin, valvontaan ja laadunhallintaan sekä asiakaskokemuksiin ja lasten tyytyväisyyteen. Selvityksessä tutkittiin myös yksiköiden toimintakäytäntöjä ja lainsäädännön noudattamista ja yhteistyötä muiden palveluiden kanssa.

Hokkila (2023, 6) puolestaan selvitti lastensuojelujärjestöjen kokempohjaista tietoa lastensuojelusta ja tutkimustiedon perusteella tunnistaa lastensuojeluasiakkaiden näkökulmasta lastensuojelun kriittisiä ja

ongelmallisia kohtia. Tutkimuksella pyrittiin myös esittämään korjaussuosituksia näiden tietojen perusteella.

2.5 Ehot Oy Pitkäjärvi – Erityisen huolenpidon yksikkö

Ehot Oy Pitkäjärvi on vuonna 2020 perustettu erityisen huolenpidon yksikkö, joka sijaitsee Mikkelissä. Yksikössä on asiakaspaikkoja yhteensä kuudelle lapselle. Pitkäjärven yksikköön sijoitetut ovat 12–17-vuotiaita erityisen huolenpidon päätöksen saaneita lapsia. Ehot Oy on yksityinen lastensuojelupalveluita tuottava yritys, joka tuottaa nykyaikaista ja laadukasta erityisen huolenpidon palvelua lastensuojelun haastavimmassa asemassa oleville lapsille, joilla on tarvetta haitallisen toiminnan pysäyttämiseksi. (Ehot Oy 2021.)

Eho-jaksolle sijoitetuilla lapsilla suurimmat haasteet ilmenevät oman toiminnan ohjauksessa ja elämän hallinnassa. Erityisen huolenpidon yksikön päivät koostuvat tarkoista rutiineista, kuten säännöllisistä ruoka-ajoista, nukkumaanmenoajasta sekä koulunkäynnistä. Ohjaajien tehtävä on ylläpitää tarkkoja struktuureja, joiden puuttuminen aiemmin lapsen elämästä on aiheuttanut hänelle epävarmuutta ja stressiä. Lapsen on tärkeä tietää, mitä seuraavaksi tapahtuu. (Ehot Oy 2021.) Lapsen kuntoutumisen kannalta on tärkeää, että ympäristö ja yhteisö ovat luonteeltaan hoitavaa. Tällaisen ympäristön on vahvistettava pysyvyyden tunnetta, jolloin päivät ovat hyvin samankaltaisia, sekä asiat tapahtuvat suunnitelman mukaan. (Tiili 2020, 96.) Pitkäjärvellä työskentelee 16 kasvatushenkilöstöön kuuluvaa alan ammattilaista, joten arki on huomattavan vahvasti resursoitua (Ehot Oy 2021).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Tutkimukseni kohteena ovat ohjaajien kokemukset yhteisen tekemisen järjestämisestä. Tutkimuksen kohdejoukkona ovat Ehot Oy Pitkäjärven erityisen huolenpidon ohjaajat.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiksi valikoitua kaksi kysymystä, joilla pyrittiin saamaan tietoa työelämäkumppanille Ehot Oy:lle.

Opinnäytetyöni kysymykset ovat

- Millaisia kokemuksia työntekijällä on yhteisen tekemisen järjestämisestä?
- Miten erityisen huolenpidon ympäristö vaikuttaa yhteisen tekemisen järjestämiseen?

Päädyin näihin kysymyksiin mielenkiinnosta tutkia ohjaajien kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä. Kokemusten selvittämisen kautta on mahdollista tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää yhteisen tekemisen kehittämisessä.

Erityisen huolenpidon ympäristö eroaa avoimemmasta lastensuojelulaitoksesta, joten päädyin tutkimaan tämänkaltaisen ympäristön vaikutuksia yhteisen tekemisen järjestämiseen. Miten suljettu ympäristö vaikuttaa, ja miten yhteisestä tekemisestä voidaan saada vaihtelevaa ja monipuolista.

3.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyöni tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.

Laadullinen tutkimus on empiiristä eli kyseessä on empiirisen analyysin keino tutkia ja havainnoida aineistoa sekä argumentoida (Tuomi & Sarajärvi 2009, 22). Laadulliselle tutkimukselle on ominaista subjektiivisuus, mitä- ja mitenkysymykset, suora kontakti ihmisiin ja asioihin, jota tutkii sekä empiirisen aineiston suosiminen (Juhila s.a.). Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä asiakirjoihin perustuva tieto (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmäksi valitsin tutkimushaastattelun muodoista teemahaastattelun, jotka toteutan yksilöhaastatteluina. Yksilöhaastattelun avulla on mahdollista tutkia haastateltavien omakohtaisia kokemuksia. Haastattelu on yleisesti käytetty menetelmä, kun tavoitteena on kerätä tietoa ihmisten kokemuksista ja käsityksistä. Tutkimushaastattelulla tavoitellaan tiedon tuottamista sekä materiaalia vastaamaan tutkimusongelmaan. (Hyvärinen ym. s.a.) Teemahaastattelu pohjautuu etukäteen päätettyjen

teemojen sekä täsmentävien kysymysten mukaan. Teemahaastattelun avulla haastateltava saa vastaamisen vapaudella oikeuden puheelleen. (Hyvärinen ym. s.a.)

Asioita voidaan kokea näkemisen, kuulemisen sekä kertoman perusteella ilman, että siitä on omakohtaista kokemusta. Kokemus voi olla ainutlaatuinen, subjektiivinen, yhdistävä sekä tunnistettavissa oleva ilmiö. (Toikkanen & Virtanen 2018, 7–9.) Kukkola (2018, 41–42) toteaa, että kokemus on yksi vaikeimmista ja monimerkityksellisimmistä termeistä. Kokemukset voivat liittyä moneen asiaan, kuten elämyksiin, matkaan tai ajatuksiin. Kokemuksen ollessa tutkimuksen kohteena pyritään selvittämään kokemuksen sisällöt, sisältöjen jäsenitys sekä teemoittaminen.

Kukkolan (2018, 44) mukaan on tärkeää erottaa kokemuksen ja kokemuksellisuuden eroavaisuus. Kokemuksella tarkoitetaan kokemuksen sisältöä – mitä yksilö on kokenut. Kokemuksellisuus voidaan määritellä yhteydessä kyvykkyyteen kokea, jonka pohjalta kokeminen on mahdollista. Kokemuksia ei voida tutkia, jos tutkimukseen osallistuvat eivät kuvaile kokemuksiaan jollain asteella (Perttula 2006, 140). Kokemuksen tutkimisessa tutkijan tulee hahmottaa itsensä samankaltaiseksi kuin hänen tutkimansa ihmiset. Tutkimustyö nähdään subjektiivisena eli tutkijan tulkintana asiasta. (Perttula 2006, 143.)

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen aineiston analyysissä. Laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan jakaa kahteen ryhmään, jossa toiselle ryhmälle yleistä, on että analyysia ohjaa jokin teoria. Toiseen ryhmään sisältyvät ne analyysimuodot jota ei lähtökohtaisesti ohjaa mikään teoria. Aineistonanalyysin toteuttamisessa tulee päättää, mikä aineistossa on kiinnostavaa. Seuraavaksi aineisto käydään läpi ja merkitään ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseesi. Merkityt asiat kerätään yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Tämän jälkeen aineisto luokitellaan ja teemoitetaan. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–104.) Sisällönanalyysi soveltuu hyvin strukturoimattoman aineiston analyysiin. Tällä menetelmällä tavoitellaan kuvausta tutkittavasta ilmiöstä yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.)

3.4 Aineistonkeruuprosessi

Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi vakituisesti työskentelevää ohjaajaa Ehot Oy Pitkäjärveltä. Haastattelut kestivät keskimäärin neljäkymmentä minuuttia. Haastateltavien koulutukset jakautuivat kolmeen eri koulutusalaan, joita olivat yhteisöpedagogi, sosionomi sekä lähihoitaja. Haastattelut suoritettiin teemahaastattelulla, koska tämä menetelmä soveltuu kokemuksen keräämiseen. Haastattelu soveltuu hyvin aineistonkeruumenetelmänä, kun tavoitteena on korostaa yksilöä tutkimustilanteen kohteena, jolloin yksilöllä on mahdollisuus kertoa itseään koskevia asioita vapaalla tavalla (Ojasalo ym. 2015, 107). Haastattelurunko (liite 1.) luotiin keväällä 2024, ja ennen varsinaisia haastatteluja suoritettiin testihaastattelun Lastenkoti Rauhaniemen vastaavan ohjaajan avustuksella. Tämän testihaastattelun perusteella haastattelurunkoa muokattiin hieman. Haastatteluiden teemat olivat ohjaajien kokemukset yhteisen tekemisen järjestämisestä, suljettu ympäristö, turvallinen aikuinen, lapsen sosiaaliset haasteet sekä yhteisen tekemisen vaikutus yksikön yhteisöllisyyteen. Jokainen teema sisälsi kolmesta neljään kysymystä. Teemahaastattelu etenee keskeisten etukäteen valikoitujen teemojen mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87).

Äänitin kaikki haastattelut tietokoneella sekä puhelimen äänitustoiminnolla. Haastatteluiden nauhoittaminen mahdollistaa haastateltavan kehonkielen tarkkailun haastattelun aikana. Äänittäminen myös mahdollistaa uudelleen kuuntelemisen, jolloin on mahdollista huomioida äänen sävyjä sekä löytää uusia näkökulmia. (Ojasalo ym. 2015, 108.) Suoritettiin haastattelut yhteisen tekemisen jälkeen Ehot Oy:n kokoustiloissa. Autenttisessa ympäristössä tehty haastattelu mahdollistaa syvällisemmän tiedon haastateltavan faktuaalisista ajatuksista kuin erillään asiayhteyksistä suoritettuja haastatteluja (Ojasalo ym. 2015, 107). Haastateltavat eivät saaneet tietää etukäteen kysymyksiä, jolla pyrin saavuttamaan mahdollisimman aidot vastaukset. Tähän pyrin myös yhteisen tekemisen jälkeen tapahtuneella haastatteluajalla. Ojasalo ym. (2015, 107) mainitsevat että asioiden äärellä oltaessa kyseisiä asioita on helpompi muistaa ja luonnehtia. Tällaisia paikkaan sidonnaisia haastatteluja kutsutaan kontekstuaalisiksi haastatteluiksi. Haastattelut itsessään sujuivat hyvin ja palaute haastateltavilta oli positiivista. Pyrin luomaan ympäristön, jossa jokaisella haastateltavalla on aikaa ja tilaa vastata rauhassa

kysymyksiin. Haastatteluiden jälkeen litteroin haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun materiaalin kirjoittamista puhtaaksi (Ojasalo ym. 2015, 111). Aineistosta on poistettu täytesanoja ja näiden tilalla on ajatusviiva.

3.5 Aineisto ja analyysi

Kuudesta haastattelusta kertyi aineistoa noin 40 sivua, joista tuloksiin päätyi noin yksi neljännesosa. Haastatteluiden jälkeen litteroin materiaalin Wordin avustuksella. Word ei kuitenkaan kääntänyt täysin sanatarkasti kaikkia, joten kävin myös jokaisen haastattelun itse läpi ja korjasin Wordin virheet. Tein havainnon äänityslaitteen sijainnista, johon pyrin vaikuttamaan haastattelutilanteessa. Haastatteluissa joissa puhelin oli todella lähellä haastateltavaa saatiin parhaat tulokset huomioiden Wordin litterointiominaisuus. Aluksi kirjoitin vastaukset jokaisen kysymyksen alle (liite 1.) ja tämän jälkeen merkitsin värikoodauksella tiettyjä teemoja sekä vastausten samankaltaisuuksia. Ennen tulososion kirjoittamista luin aineiston useaan kertaan läpi. Seuraavaksi kirjoitin näistä samankaltaisuuksista tulososion. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee karkeasti kolmen eri vaiheen mukaan. Ensimmäisessä vaiheessa tapahtuu aineiston redusointi eli pelkistäminen. Tässä vaiheessa aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois. Toinen vaihe on aineiston klusterointi eli ryhmittely, jolloin aineistosta etsitään samankaltaisia vastauksia. Kolmas vaihe aineiston abstrahointi eli teoreettisen käsitteiden luominen, jossa eritellään tutkimuksen kannalta tärkeä tieto ja valitun tiedon perusteella kehitetään teoreettisia käsityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–125.)

4 TULOKSET

4.1 Ohjaajien kokemuksia yhteisen tekemisen järjestämisestä

Haastatteluiden perusteella jokainen vastaaja kertoi yhteisen tekemisen järjestämisen olleen pääosin positiivinen kokemus. Positiiviseen kokemukseen vaikutti yhteisöllisyys sekä mahdollisuus osallistua itse toimintaan. Yhteinen tekeminen tarjoaa yhteisöllisen hetken, jossa päästään tutustumaan toisiin sekä antamaan vertaispalautetta, joka on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. Vaikka ennakoasetelma yhteisen tekemisen järjestämisestä on saattanut olla negatiivinen ovat kokemukset järjestämisestä olleet hyviä. Yhteisen tekemisen

järjestämisessä esille nousi ryhmän tuntemisen tärkeys. Lasten haasteiden tuntemisen tärkeys korostuu varsinkin, jos työntekijä on palannut lomalta ja ryhmässä on tapahtunut muutoksia.

Mä tykkään se on mukavaa ja kivaa jos itse pääsee osallistumaan ja se helpottaa kyllä noita nuoria tulee semmoinen yhteenkuuluvuudentunne, ainakin mun kokemuksen mukaan, että kaikki tekee yhdessä jotain niin siitä tulee itsellekin ihan hyvä fiilis. H4.

Hyviä, hyviä. Nää on kauhean kivoja silleen ja sehän on semmoinen yhteisöllinen hetki ja nuoret myös ehkä kaipaavat sitä vertaispalautetta ja vertaistukea siihen tekemiseen, niin sehän on kauhean kiva. H1.

No siis jos rehellisiä ollaan, niin valtaosa on hyviä, et en tiedä miksi ennakoasetelma on se että se on jotenkin inhottava homma, mä sanoisin, että valtaosa on hyviä kokemuksia. H3.

Mut sitten jos tulisi vaikka kesälomalta ja sitten pitäisi järjestää niin siinä on kuitenkin aina vaihtunut muutama niin sitten se voisi olla vähän hankala. H5.

Osa ohjaajista kertoi kokevansa yhteisen tekemisen järjestämisen toisinaan vaikeana. Järjestäminen vaatii luovuutta ja joustavuutta, etenkin silloin, kun toiminta täytyy suunnitella nopeasti tai kun ryhmä on vaihtunut. Ongelmallisuutta lisäsi myös liiallinen ennakoajattelu yhteisen tekemisen järjestämisestä, ja lasten osallistumisesta yhteiseen tekemiseen.

Että miten mä koen sen sitten. No vähän semmoisena pakkopullana, joskus että pitää olla jopa varsinkin kesäaikaan kun se on joka päivä niin sitten tulee vähän semmoinen että jotain pitää keksiä ja välillä se sitten valitettavasti on semmoinen että kunhan jotain nopeasti. H3.

Hankalana, minä ehkä lähden siinä pintaa syvemmälle miettimään että millaisia jokainen nuori on ja miettimään, että tuo ei varmasti ainakaan lähde johonkin mukaan siitä ehkä tulee se itselle se ongelma, että miksi se on hankalaa. H3.

Vastauksista nousi esille myös problematiikka liittyen nuorisoryhmään. Toimintaa järjestäessä on tärkeä tiedostaa pitääkö ryhmää esimerkiksi hajauttaa tai eriyttää. Haastatteluiden perusteella hajauttamisen lisäksi tulee miettiä esiintyykö yksikössä mahdollista kiusaamista. Oikeanlaisen toiminnan järjestäminen vaatii ohjaajalta monien asioiden huomioimista jos yksikössä ilmenee kiusaamista.

Joskus voi olla että kokee hankaluuttavaksi siitä että joku nuorisoryhmä on semmoinen että ne ei tee sitä tekemistä helpoksi, että sitten sen pitää olla hyvin hajautettua ja eriytettyä sen toiminnan tai pitää olla hyvin yksinkertaiset ohjeet. H6.

Haaste on myös sekin, että jos sulla on se ryhmä, jonka on vaikea toimia keskenään. Eli on kiusaajia ja kiusattuja niin se on tosi hankala että miten sä saat heidät toimimaan että siinä ei tule sitten tavallaan sitäkin kiusaamismahdollisuuksia. Se on mun mielestä kanssa - - yksi vaikea teema. H6.

Toiminnan tulisi myös olla kaikille sopivaa erilaiset ikätasot huomioiden. Ohjaajien mukaan toiminnan tulisi olla kaikille mielekästä, mutta sopivan aktiviteetin keksiminen kaikille on ajoittain pulmallista. Yksi keskeinen haaste liittyy nuorten motivoimiseen ja innostamiseen. Ohjaajat kokivat yleisesti, että nuoret osallistuvat toimintaan, mutta osa nuorista suhtautui yhteiseen tekemiseen passiivisesti.

Haaste ehkä se on jonkinlainen haaste, että sen pitää kuitenkin olla kaikille sopiva ja joskus vaikka niin saattaa olla hyvinkin eri ikäisiä ja tasoisia lapsia niin kyllä sitten haluaa - - tavallaan tarjota sen että se on kuitenkin kivaa se on ehkä se haasteellisuus. Sekä ympäristö tuo niitä omia haasteita. H1.

Ehkä se suurin haaste mun mielestä on se että saataisiin ne lapset innostumaan vielä enemmän siihen että se on aika neutraalia toisinaan se suhtautuminen ja välillä sitten vaikuttaa että ne ei oikein lähde mukaan siihen niin hyvin kuin voisi. Että sitten tavallaan se innostaminen ja motivaatio että siitä saisi vielä mukavampaa yhdettä tekemistä niin ehkä se on - - suurin haaste. H3.

Sitten on ollut sitä tuhinää ja puhinaa lasten suunnasta ja sitten miettii itsekkin että se ehkä vahvistaa sitä omaa epäilystä itsestään että en järjestä enää ikinä. H3.

Yhteisen tekemisen järjestämisen nähtiin jakautuvan epätasaisesti. Järjestämisen nähtiin kohdistuvan niihin ohjaajiin, joille ohjaaminen on luontaista. Ohjaajan olemuksella ja innostuneisuudella on suoranainen vaikutus siihen, miten yksikön lapset osallistuvat ja lähtevät mukaan yhteiseen tekemiseen. Puolet vastaajista kertoi, ettei järjestäminen jakaudu tasaisesti kaikkien kesken. Tätä ei nähty suoranaisesti negatiivisena asiana, koska yksikössä erilaiset tehtävät jakautuvat muutenkin ohjaajien osaamisen mukaan.

Eihän se jakaudu ihan tasaisesti aina, että kyllä tietyt henkilöt on työvuorossa, niin ne ottaa siitä enemmän koppia ja mun mielestä se on ihan luonnollista myös, että kyllähän muitakin asioita tässä töissä missä jotkut ottaa enemmän koppia. H2.

No ei varmaan mutta minusta ei tarvitsekaan. Itse koen sen silleen helpoksi ja mukavaksi ja sitten jos jollekin muulle se on hankalaa, niin miusta se on vähintäänkin oikein, että mie teen sen, joku kelle se on hankalaa ei varmaan menen tasan, kaikki siihen pystyy kyllä. H4.

No kyllä mun mielestä silleen että on selkeästi ne ketä niitä haluaa pitää niin ne niitä pitää. Ne ketkä ei mielellään pidä, niin ei ne niitä pidä ja se voi olla ainakin ihan ok että jos joku kokee sen

ehkä vähän hankalana pitää niin ei sitä minusta pidä sitten järjestääkään, koska sitten se idea ehkä vähän kärsii siitä, että ei ne nuoretkaan sitten syty jos ne näkee, että aikuinen vähän silleen että mitä [kirosana]. H5.

Lasten suhtautuminen yhteiseen tekemiseen nähtiin kokonaisuudessa positiivisena. Tähän nähtiin vaikuttavan ympäristön, ärsykkeiden vähyyden sekä yksikössä vallitsevan kulttuurin. Vastauksissa ilmeni myös, että yhteisen tekemisen aihetta kysellään paljon ennakkoon, ja sen perusteella tehdään valintoja osallistumisen suhteen.

No varmaan täällä paremmin kuin monessa muussa ympäristössä, että kuten sanoin sitä muuta tekemistä aika vähän ja ei ole muita ärsykeitä (puhelin) niin varmaan keskimääräistä paremmin. H4.

No siinä on aika paljon semmoista kulttuurista hajontaa, se riippuu vähän että minkälainen kulttuuri sillä hetkellä on, mutta kyllä mä sanoisin, että pääsääntöisesti nuoret reagoi siihen positiivisesti. He on innoissaan siitä, ne odottaa sitä, ne kyselee kuka sen pitää. H6.

Onnistuneimmat menetelmät lasten osallistumisen suhteen olivat lasten innostaminen, mielenkiintoisten tekemisten järjestäminen sekä ohjaajan heittäytymiskyky. Lasten positiiviseen reagointiin ja osallistumiseen nähtiin myös vaikuttavan aikuisten aktiivinen osallistuminen.

Mun mielestä ehkä onnistunein tapa saada heidät innostumaan siitä niin on itse heittäytyä. Sitten kun siinä nousee semmoinen yhteinen hype niin sitten kyllä nekin jotka on tosi epämotivoituneita niin jossain vaiheessa huomaa kun nekin siellä on sitten jo innokkaana menossa, että ehkä se että itse heittäytyy niin saa ne sitten heittäytyä myös. H6.

Kyllä se aikuisten semmoinen miten se asia tuodaan esille ja semmoinen innostuminen ja motivaatio siihen, niin siitähän se lähtee. H2.

Sitten kun ne huomaa, että varsinkin kun aikuiset tekee siinä samassa on se sitten mitä tahansa niin sitä tehdään on se sitten tanssia tai jotain niin jos ne huomaa, että aikuisetkin kehtaa itsensä vähän nolata, niin miksei muakaan ei sitten haittaa. H5.

4.1.1 Aikuisen rooli yhteisessä tekemisessä

Tulosten perusteella yhteisellä tekemisellä nähtiin olevan vaikutusta terveen ja turvallisen kontaktin luomisella lapseen. Vastauksista nousi esiin lasten aiemmat huonot kokemukset laitosohjaajista tai muista aikuisista. Aikuisen osallistumisella ja heittäytymiskyvyllä nähtiin olevan positiivisia vaikutuksia terveen kontaktin luomiseen ja vahvistamiseen. Vastausten perusteella osallistumisella voi osoittaa kiinnostusta lapseen ja olla innostavana mallina muille lapsille. Aikuisen läsnäolo ja osallistuminen nousi myös esille vastauksista. Aikuisen roolilla nähtiin olevan vaikutusta lasten osallistumiseen ja turvallisuudentunteen vahvistamiseen.

No monella lapsella ketä täälläkin on niin on yksi tai useampi huono kokemus aikuisista ja ehkä vielä laitosohjaajasta. Se on semmoinen tietynlainen kuva sitten jos näkee semmoisen tatuoidun sataviiskytiloisen kaljun miehen tekemässä banaanitanssia niin saattaaahan siitä tulla sellainen olo, että täähän on ihan turvallinen ympäristö. Aikuinen esimerkillään saa lapset leikkimään ja taas lapseksi. H5.

Niin kyllähän se nimikin kertoo niin sitä yhdessä tekemistä myös, että ollaan aikuiset siinä mukana tekemässä ja läsnä ja tuetaan ja pohditaan yhdessä - - niitä juttuja ja ei - - seurata sivusta vaan ollaan siinä lasten kaa läsnä. Sillä tavalla ei se - - luottamus synny muuten kun näiden lasten kanssa tekemällä ja olemalla että sitä kautta se tulee tuossa yhteisessä yhdessä tekemällä. H2.

Niin ne nuoret saa tavallaan itse suorittaa mutta aikuiset varmistaa että siinä kaikki pysyy turvallisena mutta sitten se pakka pysyy kasassa että sitten ne nuoret tietää että no tässä nyt voi vähän hupsutella, mutta aikuinen sanoo kyllä jos menee yli. H1.

Aikuisella on tekemisen aikana myös mahdollisuus rakentaa ja kehittää lapsen myönteistä käsitystä itsestään. Asioiksi, joilla lapsi voi kehittää myönteistä käsitystä itsestään ohjaajat kertoivat tekemisen ja tätä kautta onnistumisen. Tärkeänä nähtiin myös lasten vahvuuksien esiin nostamisen sekä että lapsi saa olla lapsi. Positiivisen palautteen antamista sekä onnistumiseen myöhemmin palaamista pidettiin myönteistä käsitystä edistävinä asioina.

Hyvällä palautteella, jos ei ikinä tee mitään, niin ei oikein voi onnistuakaan missään. Aina osallistuu yhteiseen tekemiseen niin kyllä se pallo menee koriin ennen pitkään. Esimerkiksi on vaikea kuvitella ikinä onnistua missään jos ei osallistu, varmaan semmoinen mikä nuorten itsetuntoa ja omakuvaa kehittää että jos joskus jossain onnistuu. H4.

Jos minä tiedän, että joku nuori on taitava vaikka maalaamisessa, niin otetaan joku päivä tommoinen yhteinen maalausprojekti, niin sitten tavallaan, että hänen vahvuus tulee ikään kuin vahingossa siinä esille ja sitten kaikki muutkin voi olla silleen wau! H1.

No onnistumalla ja just sillä ehkä sillä lapsekkuudella, että sieltä kun tulee semmoiseen vahvaa, ehkä negatiiviseen nuorisokulttuuriin sonnustautunut lapsi, josta vapautuu sitten semmoinen oikein iloinen ja että se saa olla lapsi ja se onnistuu jossain jutussa. H6.

4.1.2 Ohjaajien näkemyksiä yhteisen tekemisen vaikutuksista yksikön yhteisöllisyyteen

Ohjaajien kokemusten perusteella voidaan todeta, että yhteisen tekemisen merkitys yhteisöllisyyden edistämisessä nähtiin tärkeänä, mutta vaihtelevana.

Tekemisen laatu vaikuttaa yhteisöllisyyteen sekä sillä voi olla merkittävää vaikutusta siihen, kuinka lasten ja aikuisten välinen vastakkainasettelu vähenee. Toinen esille noussut tekijä liittyi yhteisen tekemisen järjestäjään. Ohjaajat kokivat, että ohjaajan omalla asenteella ja toimintatyylillä on keskeistä vaikutusta yhteisön ilmapiiriin ja lasten suhtautumiseen yhteiseen tekemiseen.

Vastaajista jokainen koki, että heillä on vaikuttamismahdollisuuksia yhteisöllisyyteen ja tätä pidettiin tärkeänä asiana.

No hyvinkin rakentavasti ja myönteisesti, että esimerkiksi vaikka tällä hetkellä nuoret on tosi innokkaita ja ne tekee ja tulee kaikkien kanssa juttuun ja sitten sillähän luodaan semmoinen positiivinen aikuiskontakti ja jotenkin semmoinen positiivinen kokemus jaksosta. H6.

Tosi paljon vaikuttaa, lapset saa olla lapsia ja siinä tilanteessa aikuinen ei pilkkaa tai naura muuten silä humoristisella tavalla ja silloinkin vaan kun lapsi tunnetaan ja on semmoinen suhde aikuisen ja lapsen välillä. H5.

Totta kai jos aina on musavisaa tai tämmöistä niin eihän se hirveästi kasvata yhteisöllisyyttä muuten kun, tai mie ajattelen että se ei kannata sen enempää kuin vaikka nuo yhteiset ruokahetket. Minä ajattelen että yhteisellä tekemisellä voi myös vaikuttaa tosi paljon siihen että onko esimerkiksi lasten ja aikuisten välillä vastakkainasettelu, sillä voi vaikuttaa mihin suuntaan siinäkin mennään. H1.

Suurimmiksi ongelmakohtiksi yhteisöllisyyden luomisen ja ylläpitämisen suhteen yksikössä ohjaajat mainitsivat suhteellisen tiuhaan vaihtuvan nuorison, lasten haasteet vuorovaikutustaidoissa sekä negatiivisen kierteen. Erityisen huolenpidon yksikössä lähtökohtana ei ole ryhmäyttäminen, vaan painopiste on lasten yksilöllisten haasteiden tukemisessa. Tämä asettaa tiettyjä haasteita yhteisöllisyyden rakentamiselle, koska ryhmän tiivistäminen ei ole ensisijainen tavoite. Ohjaajat nostivat esille, että yhteisöllisyyttä pitäisi ylläpitää muulloinkin kuin yhteisen tekemisen aikana. Lasten vaihtuvuus

haastaa yhteisöllisyyden ylläpitämistä, koska uudet lapset saattavat vaikuttaa ilmapiiriin ja heidän reagoititapansa voivat olla arvaamattomia. Negaation kierre voi hankaloittaa ryhmähenkeä, erityisesti jos lapsi dominoi tilaa, eikä anna muille mahdollisuutta tulla kuulluksi.

No ehkä se, että tarkoitushan täällä ei ole ryhmäyttää, vaan jokainen keskittyy siihen omaan haastekenttäänsä, niin ehkä se ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, että tehdään näistä niinku tosi tiivis ryhmä. H1.

Jos ajatellaan että näillä aktiviteeteilla tai näillä yhteisillä tekemisillä pidetään sitä ja luodaan sitä yhteisöllisyyttä, niin sitä olisi tärkeätä pystyä ylläpitämään sitä yhteisöllisyyttä ja sitä hyvää ilmapiiriä myös jatkossakin koko ajan, että sitä ei voi unohtaa, se on suuri haaste. H2.

No ehkä just se, että kun lapset vaihtuu kuitenkin suht tiuhaan, sitten siellä aina tulee se uusi mukaan niihin yhteisiin tekemisiin. Kun ei tunne tai tiedä miten se lapsi reagoi. H4.

No negaation kierre, sellaiset lapset joilla on huonoja kokemuksia menneisyydestä oli se sitten kenestä tahansa johtuvaa, mutta varmaan semmoiset ja kyllähän ne latistaa sitä ilmapiiriä, että joku on semmoinen hyvin räikeä persoona vaikka ei anna muille tilaa ja on semmoinen että mitä tylsää tänään. H3.

4.1.3 Ohjaajien näkemyksiä yhteisen tekemisen kehittämiseen

Tulosten perusteella kehittämiskohteiksi yhteisen tekemisen järjestämisen suhteen nähtiin lasten osallistaminen tekemisen suunnitteluun, suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus sekä pedagoginen näkemys. Haastateltavista kaksi nosti esille järjestettyjen toimintojen dokumentoimisen. Kaksi haastateltavaa nosti esille suunnitelmallisuuden. Yhteistä tekemistä voisi suunnitella lukujärjestyksen omaisesti. Jokaiselle päivälle olisi oma

teemapäivänsä, jonka mukaan toimintaa järjestetään. Vastauksista nousi esille myös lasten osallistaminen yhteisen tekemisen suunnittelun suhteen.

No nythän on ollut hyvä kehitystyö, että on vähän merkattu ylös mitä on tehty milloinkin, niin ei tule ihan kahta päivää putkeen samoja juttuja. H4.

Listaan listataan kaikki yhteiset mitä ollaan tehty. Just se että pysytään kartalla että mitä on viimeisimmäksi tehty. H1.

Mun mielestä siinä kannattaisi osallistaa nuoria vielä enemmän, että niille ois vaikka mahdollisuus yhteisökokouksessa vähän mieltä niitä, ja vaikka siinä esittää toiveita aikuisille. H2.

Siinä olisi joku selkeä ehkä semmoinen suunnitelma, että maanantaina olisi vaikka vähän - - hikiliikuntaa, tiistaina olisi vähän ehkä rauhoittumista ja keskiviikkona olla jotain pelejä ja torstaina voisi olla vähän jotain tietokilpailutyypistä ja - - tämmöinen, että se - - jakautuisi silleen. H5.

Yhteisen tekemisen kehittämisessä nähtiin toiminnan kehittäminen tavoitteellisuuden ja pedagogisuuden kautta. Varsinaisia toimintoja löytyy jo tarpeeksi, joten itse kehittämisen ei tarvitse keskittyä niihin.

Kehittämiskohteena havaittiin myös, kuinka yhteisen tekemisen järjestämisestä saataisiin luotua mielekkäämpää ja helpompaa sellaisille työntekijöille, joille järjestäminen ei ole mielekäästä.

Yhteinen tekeminen niin sitä on kehitetty jo - - aika paljon, että ainut mitä siinä varmaan voisi kehittää olisi ehkä sitten jonkunlainen semmoinen pedagoginen näkemys siihen semmoiseen ehkä elämyksellisyyteen tai arjen taitoihin. H6.

Ehkä toinen puoli mitä myös kehittäisin, niin ehkä jotenkin sen vaikutelman siitä yhteisestä tekemisestä niille työntekijöille niin sen mä kehittäisin helpommaksi, ja jotenkin - - mielekkäämmäksi,

koska meissä saa aika paljon eroja, että miten me siihen suhtaudutaan ja mitä me sillä tehdään, niin ehkä siinä pitäisi niitä tasoeroja pikkusen kaventaa. H6.

No tässä on se kehittämisen paikka, ehkä että jotenkin loisi aikuisille varmuutta siihen yhteisen tekemisen järjestämiseen, koska se saattaa tulla vaikka yllättäen. H1.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että yhteisessä tekemisessä nähtiin kehittämisvaraa.

4.2 Erityinen huolenpito ympäristönä yhteisessä tekemisessä

Suljetun ympäristön vaikutukset yhteisen tekemisen järjestämiseen nähtiin ohjaajien vastausten perusteella kahdesta eri näkökulmasta. Suljetun ympäristön nähtiin vaikuttavan haastavalla tavalla tekemisen järjestämiseen. Tekeminen tapahtuu yleisesti yksikön tiloissa, koska poistuminen yksikön ulkopuolelle on haasteellista liikkumavapauden rajoituksen vuoksi. Mahdollinen ulkoilu vaatii tietyn määrän aikuisia suhteessa lapsiin.

Kyllä se vaikuttaa aika paljon, että mitä sisällä nyt voi tehdä tällaisella porukalla ja suhteellisen valvotusti ja samoin tässä patiolla, että kyllä se vaikuttaa totta kai. H2.

Rajoittaa tietyllä tavalla, koska kaikkien kanssa ei voida vaikka lähteä yksikön ulkopuolelle, koska suuri hatkariski lapsella siis, niin se tuo omia haasteita, että riittääkö luovuus siihen tekemiseen, keksimiseen neljän seinän sisällä ja ulkotilakin (patio) on aika rajallinen. H3.

No nuoret on määräaikaisesti liikkumavapauden rajoitettuja, niin se vaikuttaa aika keskeisesti siihen millaisia mahdollisuuksia on. H6.

No kyllä se - - varsinkin siihen ulkoiluun/liikuntaan niin jonkin verran vaikuttaa, toki sitten jos on semmoinen, sellaiset nuoret

tässä, että pystyy kuusi nuorta ottamaan ulos neljän aikuisen kanssa. H5.

Toisen näkökulman mukaan suljetun ympäristön nähtiin vaikuttavan positiivisesti yhteisen tekemisen järjestämiseen. Erityisen huolenpidon jaksolla lapsilla ei ole omia puhelimia käytössä tai pelikonsoleita, joten ärsykkeet ovat normaalia osastoa vähäisempiä. Suljetun ympäristön nähtiin vaikuttavan positiivisesti lasten osallistumiseen yhteisessä tekemisessä. Yksikön säännöllinen ja tuttu ympäristö nähtiin vaikuttavan positiivisesti lasten kykyyn heittäytyä mukaan toimintaan.

No hyvä siinä on tietysti se, että täältä ei pääse - - karkuun tavallaan, aika vähän on mitään muuta kivaa, niin tota se osallistumisprosentti on tosi korkea, ja ei ole myöskään puhelimia tai muuta pelikonetta tai ärsykejä muuta, että se on semmoinen hyvä juttu. H4.

Vaikuttaahan se, että jos me oltaisiin avoin - - osasto niin oishan meidän helppo mennä tekemään tonne (ulkopuolelle), mutta sitten taas jos me oltaisiin avoin osasto, niin osallistuisiko ne lapset, niin ei niin siinä on hyvät ja huonot puolet, mut aika laajasti tässä pystyy - - järjestämään erilaisia juttuja vaikka ollaan suljettu osasto. H4.

No ehkä tässä se - - heittäytyminen voi olla tässä ehkä helpompaa, että kun ne on tässä vaan sen tietyn aikaa ja me ollaan tosi tiivis yhteisö, vaikka nuoret vaihtuu niin kaikki tuntee toisensa pinnallisesti, mutta sitten ollaan päivittäin jatkuvasti tekemisissä, niin siinä ei tule sitten semmoista että kehtaanko mie nyt ryömiä tuossa lattialla, niin ne helposti tekee sen, ja sitten kun tää on kuitenkin suljettu ympäristö, ei ole niitä häiriötekijöitä ja muuta niin tässä lapsi saa olla lapsi ja se pystyy olemaan lapsi. H5.

Ohjaajat mainitsivat, että lasten kokemalle yhteisöllisyydelle on hyötyä siitä, että toiminta sijoittuu tuttuun ympäristöön, jossa arjen rutiinit ja ihmiset ovat

ennestään tuttuja. Ohjaajat kokivat, ettei suljettu ympäristö itsessään muodosta suurinta haastetta, vaan erityisen huolenpidon yksikön asiakasryhmän luonne asettaa omat vaatimuksensa. Lasten erilaiset taustat sekä sosiaaliset haasteet vaativat ohjaajilta yksilöllistä huomiota ja tilannetajua, sillä ryhmädynamiikka voi vaihdella suuresti. Suljetun ympäristön nähtiin vaikuttavan jollakin asteella yhteisen tekemisen järjestämiseen, mutta suljetussa ympäristössä nähtiin myös positiivisia vaikutuksia.

No mulle tulee mieleen se, että jotenkin se voi olla ehkä jollain tavalla jopa helposti lähestyttävämpi asia, kun se on tässä tutussa ympäristössä, mikä on jatkuvasti - - missä arkea vietetään ja missä lapset on, että se on kaikille tuttu ympäristö. H2.

No kyllä mä ajattelen, että tää on aika tiivis ympäristö ja ollaan lähekkäin niin mun mielestä tää vapauttaa jokaisen siellä negatiivisessa nuorisokulttuurissa olevan siihen lapseen joka siellä sisällä on ja joka tarvitsee jotenkin sitä aikuisen huomiota ja onnistumista ja ilon tunteita. Niin mun mielestä tää suljettu ympäristö tarjoaa sen että sitten sun ei tarvitse tavallaan nuori ei passivoidu ja se ei voi olla negatiivisessa aikuiskontaktissa sen kanssa työskenteleeviin ihmisiin, vaan hän saa olla lapsi, hän saa myönteisiä kokemuksia itsestään ja myös muista ihmisistä, niin miun mielestä tää tarjoilee sitä niinku parhaiten. H6.

Suljetussa ympäristössä toimiviksi aktiviteeteiksi vastauksista nousi esille yhteisölliset pelit, joissa olisi yhteinen päämäärä ja tavoite. Erityisesti sellaiset toiminnat, joissa aikuinen on mukana ja pystyy auttamaan sekä tukemaan lapsia. Tällaiset toiminnat mahdollistavat ryhmässä toimimisen harjoittelun sekä tutustumaan aikuiseen. Toimiviksi ratkaisuksi nähtiin myös normaalista arjesta poikkeava toiminta. Erilaiset leikit nähtiin toimiviksi, koska suljetussa ympäristössä on matalampi kynnys heittäytyä ja olla lapsi. Aktiviteettien toimimiseen nähtiin myös lasten ärsykkeiden vähyyys. Erilaisten aktiviteettien vaihtelevuuteen nähtiin parhaiten toimivan yksikön tilojen muuntaminen erilaisilla huonekalujen sijoittelulla sekä hyödyntämällä yksikön muita tiloja.

No varmaan tommoiset - - yhteisölliset pelit just nimenomaan vähän mitä nää nyt tuolla pelaa (einstenin ratkaisu), että siinä on joku pelin tarkoitus tavallaan ja yhteinen päämäärää, ei niinkään Monopoli mitä voi pelata muutenkin. H1.

No ehkä jotkut semmoiset mitkä poikkeaa siitä normi arjesta, kun mitä mä mietin, että normiarki meillä on sitä että pelataan korttia ja lautapelejä ja katsotaan telkkaria, niin sitten yrittäisi - - viimeiseen asti välttää niitä ja väitän, että se on lapsillekin hyvästä, että ne saa erilaisia virikkeitä. H3.

Kyllä mä sanon ne leikit semmoiset ns. ala-aste tutustumisleikit, piirileikit yms. niin kyllä ne toimii täällä. Verrattuna avoimempaan laitokseen, joissa nuorilla on puhelimet. Mut sitten kun ne näkee, että no muutama muu nuori tekee, aikuiset tekee, niin sitten ne lähtee mukaan, sitten saa hassutella ja nauraa, niin kyllä ne niinku toimii nimenomaan tässä ympäristössä. H5.

No tilojen sijoittelut, että herkästi se menee siihen että sen keittiönpöydän äären istutaan omille paikoille tai nojatuoleille joka on se helpoin tapa. Että suljetussa ympäristössä laajentaa sitä, ollaan käytetty erilaisia tiloja sekä yhdistetty pöytiä ja tehty tilaa. H6.

Kokonaisuudessaan ohjaajat keksivät luovia ratkaisuja suljetussa ympäristössä tapahtuvaan yhteiseen tekemiseen, eikä ympäristön nähty vaikuttavan tähän merkittävästi.

5 YHTEENVETO

5.1 Johtopäätökset ja pohdinta

Tuloksista saatiin selville, että ohjaajien kokemukset yhteisen tekemisen järjestämisestä olivat pääosin positiivisia, mutta tuloksista ilmeni, että yhteisen tekemisen järjestämisessä oli haasteellisuutta sekä kehitettävää, jotta toiminta olisi tavoitteellisempaa. Tavoitteellisuuden sekä pedagogisen näkemyksen avulla yhteiseen tekemiseen olisi mahdollista saada selkeämpi

merkityssisältö, joka tukee lasten kasvua sekä kehittymistä. Yhteinen tekeminen voisi vastausten perusteella sisältää elämyksellisyyteen sekä arjen taitoihin liittyvää toimintaa. Sijaishuollon tulee mahdollistaa lapselle ymmärrystä, turvaa sekä kuulluksi ja ymmärretyksi tulemistä. Lasta opetetaan ottamaan vastuuta arjen sujumisesta, noudattamaan sääntöjä, sopimuksia sekä selvittämään erimielisyyksiä oikealla tavalla. (Saastamoinen 2010, 3.)

Ohjaajat kokivat tärkeäksi kehittää yhteistä tekemistä suunnitelmallisemmaksi, jolloin aktiviteetit olisivat mielekkäämpiä sekä monipuolisempia.

Konkreettiseksi menetelmiksi nostettiin dokumentointi, jolloin vältettäisiin saman tekemisen toistuminen peräkkäisinä päivinä. Aineistosta käy ilmi, että yhteisöllisyyden ylläpitämiseen liittyy problematiikkaa. Erityisen huolenpidon jaksolla, jokainen lapsi pyrkii keskittymään omaan kuntoutukseen, mutta silti yhteisöllisyyden muodostumista ja kehittämistä ei saisi aikuisten osalta unohtaa. Ryhmänmuodostumisen kannalta havainto oli, että erityisen huolenpidon yksikössä tavoitteena ei ole tiivis ryhmäytyminen, vaan yksilöllisiin tarpeisiin ja tavoitteisiin keskittyminen. Tämä nousi vastauksista esiin mielenkiintoisena asiana. Kekoni (2008, 65) toteaa, että erityisen huolenpidon tyyppisissä suljetuissa yksiköissä yhteisöllisyys ja ryhmädynamiikka tulee painottuneemmin esille, kuin avoimemmissa lastensuojeluyksiköissä. Yhteisöllisyyden ylläpitäminen on tärkeää, koska monella lapsella on haasteita sosiaalisten taitojen suhteen, ja erityinen huolenpito luo tähän turvallisen sekä otollisen ympäristön. Monilla sijoitettavista lapsista on taustalla monimuotoisia mielenterveyden problematiikkaa joista osa on vaikeita. Oireiden määrä voi olla hyvin vaihteleva sisältäen masentuneisuutta, itsetunto-ongelmia tai muita käytöshäiriön merkkejä. (Sinkkonen 2015, 151.)

Haasteellisuutta yhteisen tekemisen järjestämiseen loi myös lasten erilaiset ikätasot. Vastausten perusteella tekemisen pitäisi olla kaikille sopivaa, niin fyysisellä kuin henkisellä tasolla. Myös lasten suhteellisen tiuha vaihtuminen vaikutti yhteisen tekemisen järjestämiseen, koska ohjaaja ei välttämättä tiedä yksikön ryhmädynamiikasta tai lasten erilaisista kehitystasoista. Tämä korostuu jos työntekijä on ollut pitkällä lomalla, ja suurin osa lapsista on uusia. Haasteena nähtiin myös ajoittain suunnitella oikeanlainen tekeminen tiettyyn hetkeen. Lasten innostuminen ja motivoiminen oli ajoittain hankalaa, mutta

tulosten perusteella tähän pystyttiin vaikuttamaan aikuisen aktiivisella toiminnalla ja tietynlaisella innokkuudella. Tuloksista nousi mielenkiintoinen vastaus liittyen yhteisen tekemisen järjestämisen haasteellisuuteen. Tuloksista nousi esille että yhteisen tekemisen ohjaavalla aikuisella on merkitystä tekemisen sujuvuuteen sekä onnistumiseen. Aikuisen olemuksella ja motivointitaidoilla on merkitystä, kuinka yhteinen tekeminen alkaa ja kuinka se sujuu.

Erityisen huolenpidon ympäristön vaikutukset yhteisen tekemisen järjestämiseen nähtiin kahdesta eri näkökulmasta. Ohjaajat toivat vastauksissa esille ympäristö asettamat rajoitteet, että sen erilaiset positiiviset mahdollisuudet. Erityisen huolenpidon ympäristö on suljettu, koska lapsilla on liikkumavapauden rajoitus. Tämä rajoite luo ongelmia yksikön ulkopuolella tapahtuvaan yhteiseen tekemiseen. Toisaalta suljettu ympäristö mahdollistaa tiiviin ja ilmapiirin, jossa ei ole häiriötekijöitä. Lapset voivat keskittyä yhteiseen tekemiseen ilman ärsykejä, kuten puhelimia tai pelikonsoleita. Moni ohjaaja näki, että suljettu ympäristö helpottaa lasten osallistumista, koska yksikön arki on selkeää ja ympäristö on tuttu sekä turvallinen. Korkeaa osallistumisprosenttia lisää myös, että yhteisen tekemisen aikana, ei ole muita aktiviteetteja.

Vastauksista myös ilmeni, että suljettu ympäristö mahdollistaa sen, että lapset voivat heittäytyä toimintaan lapsenomaisesti. Tätä tuki myös aikuisten osallistuminen toimintaan sekä aikuisten heittäytymiskyky. Aikuisten läsnä olevalla roolilla nähtiin olevan suuri vaikutus lasten osallistumiseen. Suljetun ympäristön nähtiin tarjoavan sellaisen ympäristön, jossa lapsi ei passivoitu, eikä voi olla jatkuvassa negatiivisessa aikuiskontaktissa hänen kanssaan työskenteleviin aikuisiin. Tällainen ympäristö mahdollistaa sen, että lapsi saa olla lapsi, ja lapsella on mahdollista saada myönteisiä kokemuksia itsestään, sekä muista ihmisistä. Rädyn (2023, 844) mukaan erityisellä huolenpidolla pyritään luomaan vahva yhteys aikuiseen ja vahvistaa turvallisuuden tunnetta, jolloin lapsi voi paremmin sitoutua hänelle tarjottuun jatkohoitoon. Saastamoinen (2010, 277) lisää, että tällainen luottamuksellinen suhde aikuiseen saattaa muodostua sijaishuollossa ensimmäistä kertaa lapsen elämässä. Yhteisellä tekemisellä voidaan myös parantaa lapsen käsitystä itsestään. Lapselle tulee tarjota mahdollisuuksia kokea onnistumisia ja

rakentaa myönteistä käsitystä itsestä sekä omista kyvyistään (Saastamoinen 2010, 3). Aikuisen oikeanlainen kannustava ja motivoiva rooli korostuu yhteisessä tekemisessä, koska on tärkeää tarjota lapsille onnistumisen kokemuksia ja näin tarjota positiivisia näkemyksiä omista kyvyistään. Monella lapsella on taustalla turvattomuutta, joten aikuisen tehtävänä on tarjota korjaavia ja korvaavia vuorovaikutuskokemuksia sekä turvallista vuorovaikutusta. (Sinkkonen 2015, 156.) Yhteisellä tekemisellä voidaan vaikuttaa positiivisesti lapsen vuorovaikutustaitoihin sekä rikkoontuneeseen kiintymyssuhteeseen.

5.2 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus

Kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä suoritetun tutkimuksen voidaan sanoa oleva luotettava, kun tutkimuksen tutkimuskohde ja tutkimusmateriaali ovat yhteneviä, eivätkä epäolennaiset tai satunnaiset tekijät ole vaikuttaneet teorianmuodostukseen (Vilkkä 2021, 196). Erilaisten tutkimusmenetelmien luotettavuutta tarkastellaan validiteetin ja reliabiliteetin termein. Validiteetti tarkoittaa, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä etukäteen on luvattu. Reliabiliteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160.) Haastateltavat olivat vakituisesti työskenteleviä, joten heillä oli selkeitä näkemyksiä ja kokemusta yhteisen tekemisen järjestämisestä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ohjaajien kokemuksia ja tätä kautta löytää työnantajalle materiaalia yhteisen tekemisen kehittämiseen erilaisista näkökulmista. Laadullisella tutkimusmenetelmällä suoritettussa tutkimuksessa luotettavuuden lopullinen määritelmä on tutkija itse sekä hänen rehellisyytensä. Tällöin tutkijan tulee arvioida tutkimuksensa luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. (Vilkkä 2021, 196–197.) Haastattelut suoritettiin kesäaikana, jolloin yhteistä tekemistä järjestetään jokaisena päivänä. Tämä lisää vastausten täsmällisyyttä ja luotettavuutta. Koulun lukukauden aikana yhteistä tekemistä järjestetään ainoastaan viikonloppuisin, joten tämäkin osaltaan vaikutti haastatteluiden toteuttamis- aikatauluun. Luotettavuutta arvioitaessa tulee huomioida puolueettomuusnäkökulma, koska tutkittavan ryhmän jäsenet ovat itse osa tutkimaansa yhteisöä ja sen toimintakulttuuria. Tutkimuksen pitäisi olla sisällöltään arvovapaata, mutta tutkijan arvot vaikuttavat tutkimuksessa

päädyttyihin valintoihin. (Vilka 2021, 198.) Olen itse ollut järjestämässä ja osallistumassa kymmeniin yhteisiin tekemisiin, ja sain tästä tutkimuksesta uusia ideoita sekä näkökulmia. Omaa objektiivisuutta jouduin pohtimaan ennen kysymysten ja haastattelurungon tekemistä. Objektiivisuuden takia suunnittelin etukäteen haastattelurungon, jota noudatin jokaisessa haastattelussa. Pyrin antamaan jokaiselle haastateltavalle reilusti aikaa sekä tilaa vastata kysymyksiin. Luotettavuutta arvioitaessa tulee huomioida myös puolueettomuusnäkökulma, koska tutkittavat ovat usein osa tutkittavaa yhteisöä. (Vilka 2021, 198).

5.3 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimukseni keskittyi ohjaajien kokemuksiin yhteisen tekemisen järjestämisestä. Tulevaisuudessa voisi tutkia yhteistä tekemistä erityisen huolenpidon lastensuojeluyksikössä lasten näkökulmasta. Kuinka lapset kokevat yhteiseen tekemiseen osallistumisen sekä kuinka he kokevat yhteisen tekemisen tukevan heidän kuntoutumistaan ja sosiaalisia vuorovaikutustaitoja.

Jatkotutkimus voisi keskittyä myös yhteisen tekemisen pedagogiseen näkökulmaan sekä tavoitteellisuuteen. Havainnointiin perustuva tutkiminen olisi mielenkiintoinen tapa tutkia yhteistä tekemistä.

Mielestäni yhteisen tekemisen tutkiminen jatkossakin olisi tärkeää, koska kyseisellä toiminnalla on monenlaisia vaikutuksia yksikköön, niin aikuisten, kuin lastenkin näkökulmasta.

LÄHTEET

Ehot Oy. 2021. Omavalvontasuunnitelma. Moniste.

Heino, T. 2009. Keitä ovat lastensuojelun asiakkaat. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 3. painos.

Heino, T. 2020. Johdanto. Teoksessa Heino, T. (toim.) Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. Raportti 12/2020, 17–28. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8> [viitattu 26.2.2024].

Hokkila, K. 2023. Lastensuojelu asiakkaiden silmin. Lastensuojelun keskusliiton verkkojulkaisu 4/2023. E-kirja. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2023/11/20231101LastensuojeluAsiakkaidenSilminSelvitysValmis.pdf> [viitattu 12.11.2024].

Hyvärinen, M. Suoninen, E. & Vuori, J. s.a. Haastattelut. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/> [viitattu 7.3.2024].

Juhila, K. s.a. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullisen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/> [viitattu 29.2.2024].

Kekoni, T., Kitinoja, M. & Pösö, T. 2008. Erityinen huolenpito koulukodeissa. Raportteja: 36/2008. Helsinki: Stakes.

Kukkola, J. 2018. Kokemuksen tutkimuksen metatiede: kokemuksen käsitteen käytön ja kokemuksen ehtojen tutkimus. Teoksessa Toikkanen, J. & Virtanen, I. (toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö, 41–58. Rovaniemi: Lapland University Press. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7> [viitattu 7.3.2024].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi> [viitattu 14.11.2024].

Pekkarinen, E. 2011. Lastensuojelun tieto ja tutkimus - Asiantuntijoiden näkökulma, 72–75. Helsinki: Lapsuudentutkimuksen seura. Lastensuojelun keskusliitto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Julkaisuja 250. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisuja 51. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.57049/nts.336> [viitattu 26.2.2024].

Perttula, J. 2008. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) Kokemuksen tutkimus: merkitys, tulkinta, ymmärtäminen, 115–162. Helsinki: Dialogia. 2.painos.

Pohjola, A. 2022. Valtion koulukotien kehittäminen osana sosiaali- ja terveystalouden uudistamista. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022:4, 109–113. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. E-kirja. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8488-2> [viitattu 27.2.2024].

Porko, P., Heino, T. & Eriksson P. 2018. Selvitys yksityisistä lastensuojelun yksiköistä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/THL_TYO_21-2018_korj.111119_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 12.11.2024].

Räty, T. 2023. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita. 5. painos.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita. 2. painos.

Sinkkonen, J. 2015. Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoitettaessa. Teoksessa Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita. 2020:28. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. E-kirja. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162414/STM_2020_28_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 12.11.2024].

Tarvainen, M. & Kekoni, T. 2015. Erityistä huolenpitoa. Lastensuojelun erityisen huolenpidon käsite ja käytäntö hoivatutkimuksen kentällä. *Yhteiskuntapolitiikka* 2, 173–180. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015083111060> [viitattu 19.2.2024].

Tiili, A. 2020. Katsaus kotimaisiin sijaishuoltoon kehitettyihin menetelmiin ja hyviin käytäntöihin. Teoksessa Heino, T. (toim.) Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. Raportti 12/2020, 94–112. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8> [viitattu 26.2.2024].

Toikkanen, J. & Virtanen, I. 2018. Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljillä. Teoksessa Toikkanen, J. & Virtanen, I. (toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö, 7–21. Rovaniemi: Lapland University Press. E-kirja. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7> [viitattu 7.3.2024].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. 5. uudistettu laitos.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. 8. uudistettu laitos.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Keuruu: PS-kustannus. 5. päivitetty painos.

Wennberg, M., Rausmaa, S. & Kortelainen, J. 2020. Erityisen huolenpidon nuorten palvelupolut. Itlan raportit ja selvitykset 2020:3. Helsinki: Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr. E-kirja. Saatavissa: <https://itla.fi/wp-content/uploads/2024/02/Navigaattori-2020-3-Erityisen-huolenpidon-nuorten-palvelupolut.pdf> [viitattu 28.2.2024].

Wennberg, M., Rausmaa, S., Luomala, N. & Ristikari, T. 2023. Selvitys valtion koulukotien EHO-osastoille sijoitettujen nuorten nykytilanteesta. Itlan raportit ja selvitykset 2023:2. Helsinki: Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr. E-kirja. Saatavissa: <https://itla.fi/wp-content/uploads/2024/01/Navigaattori-2023-3-Selvitys-valtion-koulukotien-EHO-osastoille-sijoitettujen-nuorten-nykytilanteesta.pdf>[viitattu 27.2.2024].

Liite 1. Haastattelurunko.

- Millaisia aktiviteetteja olet järjestänyt yhteisessä tekemisessä?
- Millaisia kokemuksia sinulla on yhteisen tekemisen järjestämisestä?
- Miten koet yhteisen tekemisen järjestämisen?
- Miten yhteistä tekemistä voisi kehittää?
- Jakautuuko yhteisen tekemisen järjestäminen tasaisesti kaikkien kesken?
- Millainen on hyvä yhteisen tekemisen järjestäjä?

Suljettu ympäristö

- Kuinka suljettu ympäristö vaikuttaa yhteisen tekemisen järjestämiseen?
- Miten nuoret yleensä reagoivat näihin aktiviteetteihin?
- Miten aikuiset yleensä reagoivat yhteisen tekemisen järjestämiseen?
- Millaisia positiivisia vaikutuksia suljetulla ympäristöllä voi olla yhteisen tekemisen järjestämiseen?
- Millaisia haasteita olet kohdannut yhteisen tekemisen järjestämisessä?
- Mitkä ovat olleet onnistuneimpia tapoja saada nuoret osallistumaan yhteiseen tekemiseen?
- Onko tiettyjä aktiviteetteja, joita nuoret erityisesti toivovat?
- Onko jotain tiettyjä aktiviteetteja jotka toimivat erityisen hyvin suljetussa ympäristössä?
- Millaisia luovia ratkaisuja olette käyttäneet, jotta yhteinen tekeminen suljetussa ympäristössä olisi vaihtelevaa?

Terveen kontaktin vahvistaminen aikuiseen/turvallinen aikuinen

- Miten yhteisellä tekemisellä voi luoda tervettä kontaktia lapseen?
- Millaisia yhteisen tekemisen aktiviteetteja olet järjestänyt vahvistaaksesi kontaktia?
- Millä tavoin yhteisellä tekemisellä voi vahvistaa turvallisen aikuisen roolia?

Lapsen haasteet

- Miten lapsen sosiaaliset haasteet tulee huomioida yhteisen tekemisen järjestämisessä?
- Kuinka aikuinen voi tukea lasta yhteisessä tekemisessä?
- Miten yhteisellä tekemisellä voidaan rakentaa lapsen myönteistä käsitystä itsestä?

Taustojen huomioiminen

- Miten lapsen taustat pitää huomioida yhteisen tekemisen järjestämisessä?
- Miten lapsen taustat ovat vaikuttaneet yhteisen tekemisen järjestämiseen?
- Miten huomioit lasten erilaisuutta yhteisessä tekemisessä?

Yhteisöllisyys

- Miten yhteisellä tekemisellä voidaan vaikuttaa yksikön yhteisöllisyyteen?
- Millaisilla yhteisen tekemisen aktiviteeteilla yhteisöllisyyttä voidaan edistää?
- Miten koet oman roolisi ja vaikuttamismahdollisuutesi yhteisöllisyyden edistäjänä yhteisen tekemisen kautta?
- Mitkä ovat suurimmat haasteet yhteisöllisyyden luomisessa ja ylläpitämisessä erityisen huolenpidon lastensuojeluyksikössä?